

Höjt bostadstillägg till pensionärer och höjt minimibelopp vid fastställande av avgifter enligt socialtjänstlagen (Promemoria S2022/00537)

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har granskat utformningen av förslagen, men tar inte ställning till den politiska prioriteringen. ISF kan varken tillstyrka eller avstyrka utformningen av förslagen i promemorian, eftersom det utifrån underlaget inte går att ta ställning till om utformningen är den mest ändamålsenliga utifrån målet med förändringen. ISF har några synpunkter gällande utformningen av förslagen som vi redovisar nedan.

3.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Brister i förslagets träffsäkerhet och fördelningspolitiska effektivitet

En förutsättning för att kunna få bostadstillägg, liksom även konsumtionsstödet inom ramen för bostadstillägget, är att den sökande har en bostadskostnad. Det innebär att konsumtionsstödet inom bostadstillägget inte alls omfattar personer som inte har en bostadskostnad. Genom att koppla konsumtionsstöd riktat till ekonomiskt utsatta pensionärer till bostadstillägget finns därmed en risk att ersättningen inte når de pensionärer med allra svårast ekonomisk situation, de som inte har råd med en egen bostad. ISF menar att det vore mer träffsäkert och fördelningsekonomiskt effektivt att koppla konsumtionsstöd av det här slaget till exempelvis garantipensionen. På så sätt skulle även de ekonomiskt mest utsatta pensionärerna omfattas. En tidigare utredning (DS 2018:8, *Översyn av grundskyddet för pensionärer*) har föreslagit att det ekonomiska stödet med syfte att öka konsumtionsutrymmet kopplas till garantipensionen i stället för till bostadstillägget. Detta förslag har ISF också tillstyrkt (ISF remissvar på DS 2018:8, *Översyn av grundskyddet för pensionärer*. Dnr 2018-0044; ISF remissvar på Promemoria S2019/00462/SF, *Förbättrat grundskydd för pensionärer*. Dnr 2019-0033).

ISF noterar att begreppet "respektavstånd" används på ett nytt sätt i promemorian när respektavståndet beskrivs som ett behov av avstånd mellan garantipension och äldreförsörjningsstöd. I tidigare diskussioner har begreppet respektavstånd använts för att beskriva skillnaden i pensionsutfall mellan personer som arbetat länge, men med låga eller genomsnittliga löner, och personer som inte arbetat (inte får någon inkomstpension) utan endast får del av grundskyddet. Genom ett respektavstånd mellan inkomstpension och grundskydd är tanken att hävda arbetslinjen och ge incitament för arbete. Något sådant motiv är svårt att se för ett respektavstånd mellan garantipensionen och äldreförsörjningsstödet, båda delar i grundskyddet. Om syftet med det höjda konsumtionsstödet är att rikta det till de pensionärer som har sämst inkomster menar ISF att det talar för att *inte* utesluta de som har äldreförsörjningsstöd.

Konsumtionsstödet i bostadstillägget kan bli exporterbart

Då konsumtionsstödet saknar koppling till bostadskostnaden är det till sin konstruktion ett allmänt konsumtionsstöd och kan därför komma att bedömas som exporterbart till andra EU-länder om det skulle prövas av EU-domstolen. ISF vill uppmärksamma att genom att utöka den del av bostadstillägget som består av konsumtionsstödet ökar sannolikheten att stödet bedöms som exporterbart. En exportering av konsumtionsstödet skulle innebära en betydlig kostnadsökning eftersom personer som har svensk allmän pension och bor utomlands skulle erhålla stödet.

3.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken och 3.2 Förslag om höjt minimibelopp vid fastställande av avgifter enligt socialtjänstlagen

Risk för olika ersättningsnivåer

ISF noterar att lösningen med en höjning av bostadstillägget i fasta belopp, samtidigt som kompensationen i socialtjänstlagen görs genom en indexerad faktor, i förlängningen kan innebära olika nivå på ersättningen beroende på om en pensionär omfattas av bostadstillägget eller ersättning enligt socialtjänstlagen. Indexeringen och kopplingen till prisbasbeloppet av kompensationen i socialtjänstlagen gör att minimibeloppet enligt socialtjänstlagen kommer att höjas med automatik år för år, samtidigt som konsumtionsstödet i bostadstillägget ligger fast.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Eva-Lo Ighe. Enhetschefen Sofie Cedstrand har varit föredragande. I beredningen av ärendet har utredaren Per Gustafson och enhetschefen Dan Ljungberg också deltagit. Vid den slutliga handläggningen har chefsjuristen Anna Samuelsson, enhetscheferna Pererik Bengtsson och Dan Ljungberg, den administrativa chefen Annika Stegarp Perman och tf. HR-ansvariga Anna Burström deltagit.

Eva-Lo Ighe